

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 139/03-30

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 7. apríla 2004 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho a zo sudcov Jána Auxta a Juraja Horvátha prerokoval prijatú sťažnosť D. G., bytom B., A. G., bytom K., V. S., bytom K., A. M., bytom K., a L. N., bytom K., zastúpených advokátkou JUDr. M. Sz., K., vo veci porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice - okolie v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 45/93 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo D. G., A. G., V. S., A. M. a L. N. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice - okolie v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 45/93 od 8. novembra 2001, keď bol vydaný nález Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. II. ÚS 67/01-31, porušené bolo.

2. Okresnému súdu Košice - okolie v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 45/93 p r i k a z u j e konať bez zbytočných prietáhov.

3. D. G. priznáva primerané finančné zadosťučinenie v sume 70 000 Sk (slovom Sedemdesiatisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Košice - okolie p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. A. G. priznáva primerané finančné zadosťučinenie v sume 70 000 Sk (slovom Sedemdesiatisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Košice - okolie p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

5. V. S. priznáva primerané finančné zadosťučinenie v sume 70 000 Sk (slovom Sedemdesiatisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Košice - okolie p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

6. A. M. priznáva primerané finančné zadosťučinenie v sume 70 000 Sk (slovom Sedemdesiatisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Košice - okolie p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

7. Ľ. N. priznáva primerané finančné zadosťučinenie v sume 70 000 Sk (slovom Sedemdesiatisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Košice - okolie p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

8. Okresný súd Košice - okolie je p o v i n n ý uhradiť spoločne a nerozdielne D. G., A. G., V. S., A. M. a Ľ. N. trovy konania v sume 35 440 Sk (slovom Tridsaťpäťtisícštyristoštyridsať slovenských korún) do 15 dní od doručenia tohto nálezu na účet advokátky JUDr. M. Sz., K.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 15. mája 2003 doručená sťažnosť D. G., A. G., V. S., A. M. a Ľ. N. (ďalej len „sťažovatelia“), ktorou

namietajú porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Košice - okolie (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 45/93.

Ústavný súd uznesením z 13. augusta 2003 sp. zn. IV. ÚS 139/03 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na konanie sťažnosť sťažovateľov v časti namietajúcej porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 45/93 v období od rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 67/01.

Predseda okresného súdu vo vyjadrení z 26. septembra 2003 doručenom ústavnému súdu 2. októbra 2003 o. i. uviedol, že *„Na Vašu výzvu Vám oznamujeme, že vo veci č. k. 15 C 45/93 na pojednávaní 9. 9. 2003 bol vyhlásený rozsudok, ktorý (ku dňu odpovede na výzvu) nebol vyhotovený, pretože účastníci konania zatiaľ nezdokladovali trovy konania. Po vyhotovení a expedovaní rozsudku Vám postúpime celý spis“*.

Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov a z vyžiadaného spisu ústavný súd vo veci okresného súdu sp. zn. 15 C 45/93 zistil nasledovný stav vecí:

Sťažovatelia podali 25. júna 2001 ústavnému súdu podnet vo veci porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd rozhodnutím sp. zn. II. ÚS 67/01 z 8. novembra 2001 rozhodol, že ich označené základné právo bolo okresným súdom v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 45/93 porušené. Ústavný súd v ňom hodnotil konanie okresného súdu od 15. februára 1993 do 11. júna 2001, keď bol spis predložený Krajskému súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) na ďalší procesný postup.

Po vrátení spisu z ústavného súdu 25. septembra 2001 okresný súd vykonal tieto úkony:

Okresný súd 7. decembra 2001 a 1. marca 2002 vydal doplňujúce rozsudky.

Dňa 20. marca 2002 sťažovatelia v prvom a druhom rade (v konaní pred okresným súdom v procesnom postavení ako odporcovia), 25. marca 2002 sťažovateľka v treťom rade a 27. marca 2002 sťažovateľka v štvrtom rade doručili okresnému súdu odvolanie proti doplňujúcemu rozsudku z 1. marca 2002.

Dňa 27. marca 2002 okresný súd predložil spis krajskému súdu. Dňa 12. novembra 2002 krajský súd zrušil rozsudok okresného súdu spolu s doplňujúcimi rozsudkami a vec mu vrátil na ďalšie konanie, 19. decembra 2002 bol spis vrátený z krajského súdu.

Dňa 21. mája 2003 okresný súd určil termín pojednávania na 5. jún 2003. Pojednávanie bolo odročené na 26. jún 2003, pretože právny zástupca navrhovateľov nedoručil špecifikáciu návrhu, ktorú mal doručiť na základe výzvy okresného súdu. Dňa 26. júna 2003 bolo pojednávanie odročené na 9. september 2003 z toho istého dôvodu.

Dňa 27. júna 2003 právny zástupca navrhovateľov doručil špecifikáciu návrhu.

Dňa 9. septembra 2003 okresný súd vyhlásil rozsudok.

Dňa 2. decembra 2003 sťažovatelia podali proti rozsudku odvolanie.

Dňa 5. decembra 2003 okresný súd doručil odvolanie na vyjadrenie právneho zástupcovi navrhovateľov.

Dňa 9. decembra 2003 okresnému súdu doručili odvolanie navrhovateľa a okresný súd spis predložil krajskému súdu.

Dňa 16. decembra 2003 navrhovateľa doručili okresnému súdu vyjadrenie k odvolaniu sťažovateľov.

Dňa 18. februára 2004 krajský súd vrátil spis okresnému súdu bez rozhodnutia v merite veci ako predložený predčasne za účelom odstránenia nedostatkov v rozsudku okresného súdu z 9. septembra 2003 a nedostatkov odvolania.

Dňa 1. marca 2004 bol spis doručený z krajského súdu na okresný súd.

Dňa 2. marca 2004 okresný súd uložil sťažovateľom, aby doplnili náležitosti odvolania, a vyhotovil opravné uznesenie, ktorým opravil vady rozsudku.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami, ako aj s obsahom súdneho spisu okresného súdu sp. zn. 15 C 45/93 dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Sťažovatelia sa podanou sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia ich základného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry (I. ÚS 24/03, IV. ÚS 15/03, II. ÚS 66/03), v súlade s ktorou možno za konanie (postup) súdu odstraňujúce právnu neistotu sťažovateľov v posudzovanom prípade považovať také konanie, ktoré smeruje k právoplatnému rozhodnutiu vo veci alebo k odstráneniu ich právnej neistoty zákonom dovoľeným spôsobom. K vytvoreniu právnej istoty pre sťažovateľov v ich veci dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu bez ohľadu na to, či by to bolo meritórne alebo iné rozhodnutie, ktorým by sa spor právoplatne skončil.

Ústavný súd konštatuje, že vo veci sťažovateľov sa koná na všeobecnom súde od 29. júna 1993 a konanie nie je právoplatne skončené. Ústavný súd pripomína, že v období od 8. novembra 2001 okresný súd konal už s vedomím, že v predchádzajúcom konaní porušil základné právo sťažovateľov na konanie bez zbytočných prietáhov. Napriek tomu ústavný súd z obsahu spisu nezistil, že by po tomto dátume venoval okresný súd takú zvýšenú pozornosť postupu v tejto veci, ktorá by sa sťažovateľmi po náleze ústavného súdu právom očakávala. V tejto spojitosti treba uviesť, že v dobe rozhodovania ústavného súdu podľa § 2 ods. 3 písm. c) zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sudca bol pri výkone svojej funkcie viazaný nálezom ústavného súdu. Viazanosť v tomto prípade znamenala, že okresný

súd mal urobiť všetky potrebné procesné úkony bez zbytočného odkladu tak, aby po náleze ústavného súdu už zbytočné priet'ahy v konaní nevznikali (IV. ÚS 140/03). V posudzovanom konaní sa tak nestalo, hoci okresný súd vo veci rozhodol, ale konanie nie je právoplatne skončené.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (II. ÚS 813/00, I. ÚS 20/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02) zohľadňuje okrem toho, čo sa uviedlo o viazanosti okresného súdu predchádzajúcim nálezom, tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka konania (2) a postup samotného súdu (3).

1. Predmetom konania na okresnom súde je vyrovnanie dedičských podielov k poľnohospodárskej pôde. Ústavný súd konštatuje, že tieto spory nie sú právne zložité, existuje k nim stabilizovaná judikatúra a metodika postupu všeobecných súdov, ale vzhľadom na väčší počet účastníkov konania sa môžu prejaviť ako skutkovo náročné. Žiadna skutková zložitost' veci však nemôže ospravedlniť to, že za viac ako 10 rokov nie je vo veci právoplatne rozhodnuté. Okresný súd vo svojom vyjadrení nenamietal skutkovú a právnu zložitost' veci.

2. Správanie účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd nezistil skutočnosti, ktoré by nasvedčovali spôsobeniu zbytočných priet'ahov zo strany sťažovateľov.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, uplatnením ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, bol postup okresného súdu.

Okrem toho, že v konaní vykazoval zbytočné priet'ahy, jeho postup bol nesústredený a neefektívny. Okresný súd bol nečinný bez akejkoľvek zákonnej prekážky od 19. decembra

2002, keď mu bol spis vrátený z krajského súdu, do 21. mája 2003, keď určil termín pojednávania na 5. jún 2003 (viac ako 5 mesiacov).

Výsledkom nesústredenej a neefektívnej práce okresného súdu boli doplňujúce rozsudky z decembra 2001 a marca 2002, ktoré odvolací súd zrušil, pretože ich okresný súd vydal bez nariadenia pojednávania, nevyhlásil ich verejne. Nesústredená činnosť okresného súdu vyplýva i z toho, že pojednávania nariadené na 5. jún a 26. jún 2003 musel odročiť za účelom predloženia špecifikácie návrhu, a výzvu právnomu zástupcovi navrhovateľov za týmto účelom vypracoval až 21. mája 2003, hoci takýto jednoduchý úkon mohol a mal vykonať ešte pred tým, než určil termín pojednávania, hneď po tom, ako bol spis vrátený z krajského súdu.

Rovnako neefektívne a nesústredene postupoval okresný súd i 9. decembra 2003, keď spis predložil krajskému súdu za účelom rozhodnutia o odvolaní, pričom krajský súd mu vec vrátil bez meritórneho rozhodnutia ako predčasne predložený, pretože neodstránil nedostatky vyskytujúce sa v odvolaní, a krajský súd zistil chyby i v písomnom vyhotovení rozsudku okresného súdu, ktoré bolo potrebné odstrániť pred rozhodnutím krajského súdu.

V dôsledku nesústredenej a neefektívnej činnosti okresného súdu sa konanie tiež neúmerne predlžovalo.

Ústavný súd ďalej konštatuje, že konanie, v ktorom ústavný súd už nálezom vyslovil porušenie základného práva sťažovateľov, je stále na súde prvého stupňa bez právoplatného rozhodnutia vo veci samej. Doterajšia dĺžka konania okresného súdu (viac ako 10 rokov) preto nemôže byť v žiadnom prípade akceptovaná a ospravedlnená. Okresný súd síce rozhodol rozsudkom 9. septembra 2003, ale po rozhodnutí ústavného súdu o porušení základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov všeobecný súd mal venovať postupu v tejto veci zvýšenú pozornosť, aby odstránil stav právnej neistoty sťažovateľov.

Ústavný súd vychádzajúc aj zo svojho nálezu, ktorým konštatoval zbytočné priet'ahy v napadnutom konaní v roku 2001 (II. ÚS 67/01) uzavrel, že v ňom po právoplatnosti tohto nálezu došlo znovu k zbytočným priet'ahom, a to nielen nečinnosťou okresného súdu, ale aj jeho nesústredeným a neefektívnym postupom. Preto vo veci s'ťažovateľov bolo potrebné vysloviť porušenie ich základného práva na konanie bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

III.

V zmysle čl. 127 ods. 2 druhej a tretej vety ústavy ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Keďže ústavný súd rozhodol, že došlo k porušeniu základného práva s'ťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, prikázal okresnému súdu, aby vo veci konal bez zbytočných priet'ahov a odstránil stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádzajú s'ťažovatelia domáhajúci sa rozhodnutia súdu v ich veci.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol o porušení základného práva s'ťažovateľov, zaoberal sa aj ich žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie s'ťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa s'ťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Podľa ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde má primerané finančné zadosťučinenie povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Sťažovatelia požadovali za porušenie nimi označeného základného práva finančné zadost'učinenie vo výške 200 000 Sk každému zvlášť. V tejto časti sťažnosť okrem iného odôvodnili aj tým, že okresný súd porušuje ich základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov už viac ako 9 rokov aj napriek nálezom ústavného súdu z novembra 2001, čím je do značnej miery narušená ich právna istota a sťažovatelia pre neriešenie ich vecí sú obmedzovaní aj vo výkone ich vlastníckeho práva.

Podľa ústavného súdu priznanie primeraného finančného zadost'učinenia ako náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch prichádza do úvahy predovšetkým v tých prípadoch, keď porušenie základného práva alebo slobody nie je možné napraviť iným zákonom dovoleným a predvídaným spôsobom. V danom prípade preto do úvahy prichádza priznanie primeraného finančného zadost'učinenia, ktoré je peňažnou protihodnotou utrpenej nemajetkovej ujmy (napr. I. ÚS 15/02).

Sťažovatelia podľa názoru ústavného súdu musia za daných okolností pociťovať určitú beznádej v ich veci, ak okresný súd napriek tomu, že o zbytočných priet'ahoch v konaní pred ním už rozhodol ústavný súd, vo veci konal bez viditeľného pokroku. Podľa názoru ústavného súdu nemožno pripustiť, aby sa takým spôsobom, aký bol zistený v tejto veci, nerešpektovali a porušovali základné práva účastníkov konaní pred všeobecnými súdmi. Takýto prístup všeobecných súdov k nálezom ústavného súdu a k odstraňovaniu príčin vedúcich k záverom o porušovaní základných práv účastníkov ohrozuje dôveru občanov k princípom právneho štátu. Vychádzajúc zo samotnej dĺžky konania, jeho doterajšieho priebehu, z odôvodnenia celej situácie sťažovateľmi, z princípov spravodlivosti a z potreby zavŕšenia ochrany základných práv sťažovateľov ústavný súd dospel k záveru, že primerané finančné zadost'učinenie vo výške 70 000 Sk (slovom Sedemdesiatisíc slovenských korún) pre každého sťažovateľa zvlášť, ktoré je okresný súd povinný uhradiť v súlade s výrokom tohto nálezom, je za porušenie základných práv sťažovateľov dostatočnou náhradou nemajetkovej ujmy.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom advokátkou JUDr. M. Sz.

Ústavný súd pri rozhodovaní o trovách požadovaných právnu zástupkyňou sťažovateľov vychádzal z ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého môže ústavný súd v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Predmet konania, ktorým je ochrana základných práv a slobôd, je v zásade nevyjadriteľný v peniazoch a nezameniteľný s primeraným finančným zadost'účením, ktoré predstavuje náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch (napr. III. ÚS 82/03).

Ústavný súd priznal sťažovateľom (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde) i úhradu trov konania vo výške 35 440 Sk (slovom Tridsaťpäťtisícštyristoštyridsať slovenských korún) z dôvodu trov ich právneho zastúpenia. Ústavný súd priznal právnej zástupkyňi úhradu za dva úkony právnej služby za zastúpenie každého sťažovateľa (príprava a prevzatie veci, písomné vyhotovenie sťažnosti) v súlade s ustanovením § 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 16 ods. 1 písm. a) a c) a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“), pričom úhradu za jeden právny úkon právnej služby priznal vo výške 4 270 Sk (základom pre výpočet výšky náhrady za úkon právnej služby bola nominálna mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2002 vo výške 12 811 Sk). Základná sadzba tarifnej odmeny bola však znížená podľa § 17 ods. 2 vyhlášky o 20 %, pretože išlo o spoločné úkony pri zastupovaní viacerých osôb.

Ďalej ústavný súd priznal právnej zástupkyňi sťažovateľov desaťkrát náhradu režijného paušálu po 128 Sk (§ 19 vyhlášky).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. apríla 2004